

Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkişafı Agentliyi

Dini və milli tolerantlıq, millətlərarası münasibətlərin inkışaf etdirilməsi

Eçmiədzindəki erməni kilsəsinin baş keşişi II Qaregin rahatca Laçın dəhlizindən keçib Qarabağa səfər etdi. Əslində iki günlük səfər xəbəri əvvəlcədən yayılmışdı. Məlumdur ki, erməni katolikosunun indiyə qədərki bütün fəaliyyəti Qarabağda gərginlik ocağı yaratmaqdan ibarət olub. Hətta şeyxülislamın ona ünvanladığı sülh təşəbbüslərinə də müsbət reaksiya verməyib.

Baş keşiş 44 günlük müharibədən sonra rus hərbiçilərin kölgəsinə sığınaraq Qarabağa qayıdan 25-30 min ermənin başına ağır qoymaq, "adam kimi yaşayın" demək üçün gəlsəydi, yenə də güzəşt etmək olardı. Amma erməni mediasına baxın, Qaregin Qarabağda hərbiçilərlə görüşüb, onların başına ağır qoymaq əvəzinə faktiki olaraq terroru davam etdirmək üçün "hərbiçi" qiyafəsində olan terrorçu tör-töküntülərinə dua edib. Daha sonra baş keşiş Qarabağdakı baş terrorçu Araq Artutyunyanla birgə görüşlər keçirib, əl-qolunu sallayaraq Azərbaycan ərazisində sərbəst dolaşdı. Rusiyanın Qarabağdakı sülhməramlı kontingenti nədən belə özbaşınalığlara şərait yaratdı? Özü də Qaregin Qarabağa məhz Kəlbəcərin Susuzluq kəndində 2 jurnalist həmkarımıza və rəsmi şəxsə qarşı terror akti törədilən anlarda ölkəmizə qanunsuz olaraq daxil oldu.

Bu da həmin ölkədəki dini mühitin tolerant və multikulturalizm dəyərlərindən uzaq olduğunu təsdiqləyir

Yeri gəlmişkən, həm Kəlbəcərdəki terror, həm də Ermənistandan Qarabağa qanunsuz səfərlər Rusiya xarici işlər nazirinin müavini Andrey Rudenkonun Bakıya gəlişindən bir gün sonra baş verdi. Rusiya diplomatının qəfil səfərinin tefərrüatı məlum olmadı. Məntiqlə, ermənilər bu səfər zamanı özlərini daha sakit aparmalı idilər. Əksi oldu.

Düşməni başımızı Kəlbəcərdə törətdiyi xain terror akti ilə qatdı, həmin günlərdə o "qan çanağı"nın - Eçmiədzindəki erməni kilsəsinin baş keşişi II Qaregin rahatca Laçın dəhlizindən keçib Qarabağa gəldi. Əslində iki günlük səfər xəbəri əvvəlcədən yayılmışdı, ancaq nədənsə, dini qurumlarımızdan Qareginə xəbərdarlıq edilmədi. Bütün ermənilərin kato-

likosunun indiyə qədərki fəaliyyəti Qarabağda gərginlik ocağı yaratmaqdan ibarət olub. Hətta şeyxülislamın ona ünvanladığı sülh təşəbbüslərinə də müsbət reaksiya verməyib. İndi beləsinin Xankəndidə, Xocavənddə nə işi ola bilər? Laçın dəhlizinə nəzarəti həyata keçirən Rusiya sülhməramlıları Qareginə hansı əsasla Azərbaycan torpağını buraxıblar, bəlkə rəsmi Bakıdan icazə almışdı?!

Hələ bu azmış kimi, Ermənistan milli təhlükəsizlik xidmətinin keçmiş rəhbəri Artur Vanetsyan da Laçın dəhlizindən keçərək Azərbaycan ərazisinə gəlib. "Şərəf duyuram" blokundan baş nazirliyə namizəd olan Vanetsyanın Xankəndidə II Qareginlə bir araya gəldiyi barədə də xəbər var. Bu nə deməkdir? Nə ixtiyarla Xankəndidə, Xocalıda, Xocavənddə sülənirlər bunlar? Qaregin Xocavənddəki alban məbədinə də gedib.

Bir daha erməni kilsəsi və dini liderlərinin əldə olunan sülhə təhdid yaratdıqlarının şahidi oluruq. Bu da həmin ölkədəki dini mühitin tolerant və multikulturalizm dəyərlərindən uzaq olduğunu təsdiqləyir. Azərbaycanın dini lideri isə revanşist addımları stimullaşdıran Qareginə layiqli cavab verib.

Tolerant Azərbaycanda guya xristian dini abidələrinin təhlükədə olduğu barədə...

Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin (QMI) sədri şeyxülislam Allahşükür Paşazadə katolikosun Qarabağa qanunsuz səfərlə bağlı bəyanat yayıb. Bəyanatda deyilir:

"Uca Yaradan qarşısında din xadimi olaraq mənəvi məsuliyyətimdən çıxış edərək aşağıdakıları bəyan edirəm.

30 ilə yaxın müddət ərzində Ermənistanın Azərbaycan ərazilərinin 20%-ni işğalda saxladığı, BMT qətnamələrinin tələblərini yerinə yetirmədiyi zamanda

Azərbaycan şeyxinin və erməni katolikosunun fərqli davranışları - iki cəmiyyətdə multikultural dəyərlərin bariz müqayisəsi...

biz həmişə münafişən sülh yolu ilə həllinə, müxtəlif səviyyələrdə, o cümlədən dini müstəvidə danışıqlar prosesinə tərəfdar olduq, din adından nifrətə çağırışlar, qızıqdırıcı bəyanatlar səsləndirmədik. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həlli istiqamətində dini liderlərin Ümumdünya Kilsələr Şurasının, Gürcü Pravoslav Kilsəsinin, Vatikanın, ələxusus Rus Pravoslav Kilsəsinin ali vasitəçiliyi ilə baş tutmuş Möntre, Rostov, Moskva, Tbilisi, Yerevan, Bakı görüşləri sayəsində dini müstəviyə keçməsinə yol vermədik.

Lakin çox təəssüf ki, münafişən sülh yolu ilə ədalətli həlli ilə bağlı səylər erməni kilsəsi tərəfindən əməldə dəstəklənmədi. İllərlə davam edən dinlərarası dialoqumuz dövründə sülhə nail olmaq naminə birgə bəyan etdiyimiz və hazırkı erməni dini liderlərinin də imzaladığı Bəyannamələrin ruhuna zidd olaraq Erməni Apostol Kilsəsi öz xalqına nicat verəcək sülh ideyalarını təşviq etmədi, barışıq, dinc həyata, qarşılıqlı anlaşma və əməkdaşlığa sövq etmədi. Əksinə Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərinin azad edilməsini tələb edən BMT-nin və digər beynəlxalq təşkilatların qərarlarına məhəl qoymayan erməni siyasi liderlərin cinayətkar əməllərinə mənəvi haqq qazandırdı.

Bu cür fəaliyyətin hələ də davam etdirilməsi, erməni katolikosu II Qareginin bu yaxınlarda Xankəndiyə səfər etməsi və bu zaman onun tərəfindən revanşist bəyanatların səsləndirilməsi böyük təəssüf doğurur. Həmçinin, qeyd olunmalıdır ki, erməni kilsəsi işğal altında olmuş torpaqlarımızda dağıntı, həqarət məruz qoyulmamış salamat bir məscid, dini abidə qalmadığı halda, multikultural dəyərlər ölkəsi olan, tolerant Azərbaycanda guya xristian dini abidələrinin təhlükədə olduğu barədə, habelə ziyarət və ibadətlərinə mane yaradıldığına dair saxta məlumatlar yayır.

Belə bir taleyüklü mərhələdə yenidən müharibəyə təhrik edən çağırışlar qəti şəkildə pislənməlidir

Militarist ritorikası və davranışı tarixdə heç kimə fayda verməyib. Müharibə

erməni xalqının müsibətlərinə, erməni analarının özge torpağında işğalçı müharibədə həlak olmuş və itkin düşmüş övladları üçün acı göz yaşlarına və nisgilli fəryadlarına səbəb oldu. Sülhməramlıların atəşkəsi qoruduğu bir məkanda həyat deyil ölümə, dinc birgə yaşayışa deyil, işğala, zülmə və zora xeyirdə vermək dini dəyərlərlə bir araya sığmır. Heç şübhəsiz ki, bu kimi yanaşmaların bölgədə yaşayan xalqların, ilk növbədə, məhz erməni xalqının xoşbəxt və firavan yaşamasına xidmət etmir. Din xadiminin misiyası münafişə və qarşıdurmaya deyil, müqəddəs amallar olan barış və əmin-amanlığa xidmət olmalıdır.

44 günlük Vətən müharibəsində Ali Baş Komandanın ətrafında sıx birləşmiş Azərbaycan xalqının ordu, dövlətlə birlik əzminə, Haqq, ədalətin bərpası, Vətən torpağı uğrunda mübarizəyə hazırlıq ruhuna bütün dünya şahidlik etdi. İşğala son qoyaraq tarixi ədaləti, beynəlxalq birlik tərəfindən tanınan ərazi ötürülməsinə bərpə edən Azərbaycan hal-hazırda bölgənin, o cümlədən, Ermənistanın da iqtisadi inkişafını, erməni xalqının rifahını təşviq edəcək əməkdaşlıq layihələri ilə çıxış edir.

Bir olan Yaradınımız, xalqlarımız qarşısında məsuliyyətimiz biz, dini liderləri sülh, əmin-amanlıq, problemlərin ədalətli həlli naminə davamlı səy göstərməyə sövq edir. Hazırkı vəziyyətdə hərbi yola qayıtmağa yol verməmək, heç şübhəsiz, həyatı əhəmiyyət kəsb edir. Sülh və anlaşma yolu asan deyil və güclü iradə, xoşməramlı səylərin birləşdirilməsini tələb edir. Belə bir taleyüklü mərhələdə yenidən müharibəyə təhrik edən çağırışlar qəti şəkildə pislənməlidir. Xalqların xoşbəxt, dinc birgə

yaşayışı üçün, ilk növbədə, sülh və sabitlik lazımdır, buna görə bölgəmizdə hadisələrin xoşagəlməz istiqamətə yönləndirilməsi cəhdlərinin qarşısı qətiyyətlə alınmalıdır. Dünya birliyi bu məsələdə biganə qalmamalı və belə hallara qarşı öz səsinə ucaltmalıdır. Dünya ictimaiyyətinə və dini liderlərə müraciət edərək Erməni Apostol Kilsəsinin Uca Rəbbimizin buyurduqlarına zidd hərəkətlərinə münasibət bildirməyə, bölgəmizdə müharibə deyil, sülh və tərəqqinin bərqərarı işinə dəstək verməyə çağırırıq. Uca Yaradan dünyada sülh və əmin-amanlığın bərqərar olmasına yardımçı olsun. Amin!"

Ermənistandakı dini aqressiyanın qaynama səbəbi dövlət siyasətində tolerant və multikultural yanaşmanın olmamasıdır...

İki ölkənin fərqi bir daha özünü aydın şəkildə büruzə vermiş olur. Erməni dini lider sönən ocağı öz separatist niyyətlərlə yenidən alovlandırmağa çalışır. Azərbaycanın dini lideri isə dinlərin tələblərinə uyğun olaraq insanları sülhə, əmin-amanlığa çağırır. Şeyxin bəyanatında, həmçinin, həmin ölkədəki dini mühitin hansı bərhad vəziyyətdə olduğuna tam aydınlıq gətirilir. Buradan bir nəticə çıxır: Ermənistandakı dini aqressiyanın qaynama səbəbi dövlət siyasətində tolerant və multikultural yanaşmanın olmamasıdır. Bu da özünü bütün sahələrdə büruzə verir. Ermənistan eyni zamanda monoetnik ölkədir. Çünki başqa millətlərin nümayəndələrinə qarşı dözümlü münasibət yoxdur.

"Türksüz Ermənistan" siyasətini həyata keçirən Ermənistandan deportasiya edilmiş azərbaycanlıların sayı təxminən 500 min

nəfər ətrafındadır. Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ və ətraf bölgələrinin Ermənistan tərəfindən işğal və bir milyonadək soydaşımızın köçkünə çevrilməsini də etnik təmizləmənin 5-ci mərhələsi kimi qeyd edə bilərik. Mərhələli şəkildə etnik təmizləmə siyasəti həyata keçirən Ermənistan Respublikası əhalisinin əsasını ermənilər təşkil edir. Ölkədə erməni ortodoksluğu əsas din olaraq qalmaqdadır.

Göründüyü kimi, öz monoetnikliyi ilə fərqlənən Ermənistan dünya ölkələri arasında "lider" ölkəyə çevrilib. Qərbi Azərbaycan torpaqlarında yaradılmış Ermənistan dövləti uydurma "Böyük Ermənistan" ideyasına sadiq qalaraq, qonşu ölkələrə qarşı yeni ərazi iddiaları irəli sürürdü. 1992-1993-cü illərdə Dağlıq Qarabağda baş qaldıran erməni separatizmi, ətraf bölgələr də daxil olmaqla, Azərbaycan Respublikasının ərazisinin 20 faizinin işğal ilə nəticələndi. Bir milyonadək azərbaycanlı Dağlıq Qarabağ və ətraf 7 rayondan qovularaq məcburi köçkünə çevrildi. Yeri gəlmişkən, məcburi köçkünlər arasında kürdlər, ahıska türkləri də var idi.

30 ilə yaxın aparılan sülh və nizamlanma danışıqları heç bir nəticə vermədi. Əksinə, Ermənistan rəhbərliyi öz işğalçı siyasətini davam etdirərək "Qarabağ Ermənistanı", "Yeni ərazilər uğrunda müharibə" kimi sərsəm bəyanatlar səsləndirməkdən belə çəkinmədi. 2020-ci ilin iyul ayında Azərbaycanın Ermənistanla sərhəd olan Tovuz rayonuna hücumları təşkil olundu. Ötən il sentyabrın 27-də isə işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərində, qonşuların təmas xəttində yenidən gərginlik yaratmağa cəhdlər edən düşməni bu dəfə Azərbaycan Ordusunun əks-hücum əməliyyatları ilə qarşıladı. Əks-hücum əməliyyatları nəticəsində 30 ilə yaxın işğal altında qalan ərazilərin xeyli hissəsi işğaldan azad olundu. Bir daha təsdiqlənir ki, Ermənistanda nə tolerantlıq, nə də multikultural dəyərlərdən əsər-əlamət qalmayıb.

Məhəmmədəli QƏRİBLİ

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyi ilə çap olunur.